



Йордан Йовков

Триумф

Това беше при Кочмар.

Една румънска бригада настъпваше по шосето, откъм Добрич. Авангардът заемаше Кочмар, главните сили бяха до Карапелит. Но само челните роти се спущаха в това село и се губеха между зелените овошки. По-голямата част от войските оставаше в полето. Времето беше хубаво – слънце, бистър и кристален въздух, какъвто имат само есенните дни. Ясно можеше да се наблюдава грамадната колона как лъкатуши сред поженатите ниви, приижда лениво и тежко, обгърнати с гъсти облаци прах, който плуваше след нея, като опашката на комета. През топлите дни тая следа е неизбежна и лесно издава движението на войските.

Но румъните малко се грижеха за това. Те бяха в медените дни на войната – опасности нямаше, още тегла не бяха изпитани. И в шествието на тия войски, които се опиваха от множеството и привидната си сила, имаше някаква парадна тържественост, изпъстрена с театрални жестове и пози.

Началникът на авангарда беше в Кочмар. Той командуваше две дружини и се казваше майор Крачунеско, внушителен и едър човек. На мегдани пред кръчмата изнесоха маса и разгънаха картата. Майорът нямаше кой знае какви важни задачи да разрешава, но се приведе и загледа в нея замислено и важно. Отстрани войниците наблюдаваха и чакаха. Около майора стояха офицерите му, униформите им бяха нови, всички бяха гладко избръснати и чисти, прекалено вежливи и коректни. Пристигна донесение, че един български ескадрон избягал, щом забелязал румънските патрули. Офицерите се спогледаха и знаменателно се усмихнаха. Но майорът изслуша донесението спокойно, надменно и хладно. Изражението на лицето му говореше, че това е дребна работа и инак не може да бъде. Той се развесели, смееше се, шегуваше се с офицерите, говореше разглезено и напевно.

Докараха няколко души селяни. Между голите ножове на конвойните войници те стояха гологлави, гледаха в земята изпод гъстите си вежди и смутени чоплеха калпаците си. Майор Крачунеско стана неузнаваем. Лицето му се зачерви, после посиня. Никой не знаеше каква е вината на тия хора, самите те не знаеха защо големецът ги ругае, защо ги нарича разбойници, варвари дебелоглави. Раздразнението на майора растеше. Той заплаши, че ще ги разстреля до един, но по-рано ще трябва да се изловят всички. Многобройни патрули се разтичаха по разни посоки из селото.

Една българска конна дивизия приближаваше Кочмар. Ескадронът, който преди малко избяга, беше довел още много други.

Противоположността между двете неприятелски войски, които заставаха една срещу друга, не беше само в рода на оръжието. Наистина, една пехотна бригада в походен строй е тежка и неповратлива маса, тя е и някак сляпа – не твърде надалеч може да вижда и да знае какво става. При това румъните чакаха едно сражение точно по правилата на науката, методично и спокойно. А ония, които идеха срещу тях, малко инак разбираха работата си. Отколе и в много войни те бяха изгорили в огъня на битките всички книжни понятия за войната и знаеха само катехизиса, написан върху острието на саблите им.

Дивизията се приближаваше непоколебимо, уверено и скрито. Ескадроните пълзяха като змии из долините, прикриваха се из храсталациите и кукурузите. Но в очите на румъните бяха хвърлени части, които не мислеха да се крият: това бяха многобройни разезди и дозорни. Те се разхвърчаха навсякъде, като орляк ястреби – досадни, нахално смели. Налитаха пред фронта, надничаха по фланговете, мяркаха се дори зад тила, бързо се появяваха и още по-бързо изчезваха. Тия тайнствени конници препускаха навсякъде около бригадата, сякаш я оплитаха в някаква мрежа, невидима и опасна. Майор Крачунеско за първи път през тоя поход се смути.

Конната дивизия настъпваше. Както древните армии имаха след себе си тежко въоръжени хоплити, така и тя имаше своя стабилен център: това бяха спешените ескадрони, картечните взводове, колоездачните роти, конните батареи и малки пехотни отделения. Боят се започна от тях – стремителна атака, в която се чувствуваше вещината на стари майстори. Запаха картечниците, зареваха тежките басове на топовете. Румънските линии не удържаха. Авангардът трябваше да се оттегли правилно и спокойно на по-задни позиция. Всичко това, мислеше си майор Крачунеско, оставът предвижда и допуца.

Но тук стана нещо неочаквано и страшно.

Ескадроните, които досега се притаяваха и подобно на хищници дебнеха жертвата си, нахвърлиха се върху нея. Денят беше много тих и ясен, небето – безоблачно и светло. Но същинска буря се носеше ниско по земята. Високи облаци от прах, които се местеха като грамадни смерчове, глух тънтеж от хиледи копита, светкавици на сабли и ура, страховито, високо и бурно. Огделните карета на румънските роти, които бавно се оттегляха през стърнищата, бяха прегазени: ония, които бяха тръгнали да се бият, стояха на колене, ръцете, които преди малко държаха пушки, дигаха се молитвено и покорно. Авангардът беше отрязан и заобиколен.

Други ескадрони все тъй стремително и бясно атакуваха главните сили при Карапелит. Битката беше колкото кратка, толкоз и кръвопролитна. Из широкото поле, като вълните на море, се разляха редиците на конниците, идеше смътна врява, пушечни залпове и топовни гърмежи, в бесен галоп препускаха коне без ездачи и цвилеха. Далеч на изток по самата линия на хоризонта, отгатакъ Карапелит, се показаха черните силуети на многобройна тълпа, пръсната в грамадно ветрило. Те бяха останките на румънската бригада – тия изплашени беглеци, които съдбата сякаш нарочно пощадява, за да останат по-неизличими следите на паниката.

Слънцето засядаше, скоро щеше да се мръкне. Тогава оня, който беше ръководил тая атака, който даде бесния тласък на тия храбри ескадрони и сам беше между тях – почувствува, че смъртоносният удар вече е нанесен. Сега беше също тъй необходимо да се спрат ескадроните, които в инерцията на устрема си отиваха далеч. Щаб-гръбачът беше наблизко. Той затръби сбор. Ту по-близо, ту по-далеч се обадиха тръби и повториха сигнала. И в тия металически ноти, които, според разстоянието, идеха в по-ниска или по-висока октава, звучеше тържество и дисциплинирана послушност. Боят се свърши.

* * *

В Кочмар горяха кладни от снопи и големи сандъци. Свечеряваше се. На запад полето потъмня, само ярка и червена ивица от небето блещеше между хоризонта и тъмните облаци. Имаше нещо мистично и тревожно в тая вечер: като че кръвта, проляна на бойното поле, хвърляше отражението си върху небето. От селото се виждаха само черните шарове на овошките. Пожарът беше голям, димът не се издигаше, както през деня, губеше се, но тъмнината ставаше по-черна. И сред тоя мрак високо се издигаха и се люлееха медночервени пламъци и гъста виелица от искри. Широко сияние грееше наоколо.

Тук наблизко беше построена почти цялата дивизия: конните полкове, колездачните роти, картечните взводове, конните батареи и пехотните отделения. Тая голяма и стройна колона пречупваше двата си фланга и между тях стоеше друга плътна и светлосиня маса – това бяха пленниците, почти целият румънски авангард. Те бяха между двата края на колоната, като между протегнати ръце. Тъй лъвът слага върху своята жертва тежката си лапа.

Сиянието от пожара падаше върху тая странна картина. Едната страна на коне и хора беше ярко осветена, другата тънеше в черни

сенки. По-силно блестеше ясносинята маса на пленниците.

Началникът на дивизията щеше да поздрави войниците. Но това не беше преглед на някои парад или учебен плац. Тук бяха оръдия, гърлата на които още димяха, пръхтяха коне, от които падаше пяна, по саблите, турени в ножниците, кръвта още се струеше. Войниците мълчаха, сърцата биеха учестено, очите горяха, изпълнени още с виденията на боя.

Генералът се явява. Той спира пред фронта на първия полк. Пожарът огрява лицето му и върху черния му кон се преливат блясъци на смола. Той поздравлява – войниците отсечено отговарят. Няма нужда от дълги речи. Те бяха наедно и всички знаят това, което стана.

Генералът и офицерите, които го придружават, препускат нататък по фронта. Вижда се как, ту тук, ту другаде, се спират. Но нищо повече не може да се чуе: от всички редици, от всички части и полкове се подема ура, бурно, възторжено и стихийно, ура, от което сякаш още повече се разлюляват пламъците на пожара. Надалеч по фронта още препуска групата конници. Все по-бурно и по-високо ура. Ярка светлина огрява възторжените лица, запалените очи, неспокойните коне и високо над тях изправените щандарти. Има нещо подобно в една картина на Верещагина, но нейните ефекти остават слаби. Такава сцена не знае в мрачната си летопис дори и великата Запорожка сеч.

Многобройната тълпа пленници стои мълчелива, неподвижна, вцепенена. Това ура пада като буря върху нея, гнети я, принизява я към земята. Малко по-напред, както изисква чинът му, стои майор Крачунеско. Лицето му е бледно, униформата измачкана и разкъсана. Нещастията възраждат душите и правят най-обикновените умове способни на ясновндство: тоя пленник забравяше собствената си участ и виждаше друга и по-страшна гибел. Блясъкът от пожара огряваше лицето му: той плачеше.

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Иван Иванов

Публикация

Йордан Йовков, „Събрани съчинения в шест тома“, Том първи; „Български писател“,
С. 1976. Под общата редакцията на Симеон Султанов.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7942>]